

EBA kommenterar budgetpropositionen

Hej! Du lyssnar på EBA-podden, en podcast om bistånd.

Hej och välkomna tillbaka till EBA-podden. Jag heter Númi Östlund och den här podcasten ges ut av expertgruppen för biståndsanalys, EBA.

I dag, den 19 september 2024, när det här avsnittet spelas in har regeringen precis presenterat sitt budgetförslag för nästa år i den budgetproposition som lämnas till riksdagen. Ni som brukar lyssna på podden vet att vi på EBA brukar kommentera och analysera budgeten när den kommer för att försöka spå lite i vad den säger om det svenska biståndets framtid. Och det ska vi såklart göra även i år.

Och som så många gånger tidigare när vi pratar budget, styrning och liknande frågor i EBA-podden så har jag med mig EBA-kanslichef Janne Pettersson som bollplank. Välkommen tillbaka, Janne.

Tack så mycket, Númi.

Vad roligt att vara här. Och för att hålla lite i traditionerna så brukar jag alltid börja de här budgetavsnitten med att sätta förväntningsribban lågt. Den kom ju idag.

Det här är en första läsning. Vi kommer inte gå in i detaljerna, men vi kommer försöka fånga upp det som vi ser i den här budgetpropositionen. Janne, vill du redan nu hinta? Vad tror du att vi kommer komma in på?

Jo, men några saker tycker jag är värda att lyfta redan nu.

En sak är ju att regeringen faktiskt aviserar att man ska ha ett bistånd som uppgår till 0,7 % av BNI i början på nästa mandatperiod och att man i mitten faktiskt av nästa mandatperiod ska understiga 0,7. Det behöver man nog kommentera, tänker jag. Sen är det ju en fråga om regeringen faktiskt i och med detta bryter mot reformagendan.

Det är ju en spännande fråga. Och sen så tycker jag vi kanske ska kommentera att man fortsatt är ganska hemlig med vad man faktiskt vill göra med pengarna nästa år. Vi ska ju ofta ha en liten inledning när vi pratar budget om vad budgetpropositionen är.

Att vi slänger oss med förkortningen BP eller budgetproppen. Vi kan väl säga så här att för de som vill ha den intron så finns den i EBBA-podden avsnitt nummer 54. Där vi pratar om budgeten första gången.

Lite längre om processen och hur man ska förstå den där. Så lyssna där istället. Och vi kommer väl säga så här att själva samtalet brukar följa budgetens upplägg hyfsat.

Det är ju relativt logiskt och det gör att vi sparar kanske de mest spännande delarna till sist. Det vill säga politikens inriktning framöver och exakt hur pengarna fördelas till den sista delen i avsnittet. Så häng kvar.

Men vi ger oss in i årets BP eller budgetproposition då helt enkelt. Och den börjar ju med en genomgång av att beskriva området. Hur pengarna fördelas och vad det finns för mål för biståndet.

Och redan här har vi ett par spännande saker att diskutera. Och jag tänker att vi ska börja med målet för biståndet. Regeringen betonar ju att målet för biståndet ligger kvar men man föreslår ändå förändringar.

Det är sant. Målet ligger kvar. Det är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Långt men välkänt. Men vad man föreslår riksdagen att besluta om det är att tidigare ställningstagande som man har tagit om frågor om politiken för global utveckling, PGU, inte längre ska gälla. Och då kanske man inte ska förutsätta att alla vet vad PGU är.

För det beslutades 2003 och det är över 20 år sedan. Och politiken för global utveckling var helt kort, kan man väl säga, ett ställningstagande som kallades för samstämmighetspolitiken.

Och som handlade om att alla de beslut som Sverige egentligen fattar som kan påverka global utveckling ska ta hänsyn till effekterna utifrån fattiga människors perspektiv. En kort och kanske orättvis sammanfattning av en ganska lång utredning som leder till ett långt dokument. Men vad man hävdar då från regeringens sida här är att det ska inte gälla.

Så PGU ska vi helt enkelt överge. Och det gör man med hänsyn till, eller med hänvisning till, att arbetet med Agenda 2030 ersätter det. Och jag tänker att man kan tolka det där på två sätt.

Så som regeringen beskriver det så är det mer av en städinsats för ökad tydlighet och effektivitet. Men det går säkert att tolka det också som en viktförskjutning där man går från ett fokus på hur politiken i Sverige påverkar utvecklingen utifrån ett fattigdomsperspektiv. Och där Agenda 2030 kan ses också och kanske mycket mer som ett nationellt projekt för hållbar utveckling.

Så det ska bli intressant att se hur det där diskuteras i utvecklingsutskottet när de behandlar budgetförslaget.

Det ska det verkligen. Jag tror också som du säger att det kan innebära en ganska stor viktförskjutning.

Ska vi gå vidare och prata pengar sen?

Ja, men det ska vi göra. Det måste vi göra. Och som du redan hintade så finns det ganska stora beslut här som föreslås att biståndsramen framöver sänks från 2026.

Ja, men precis. Och jag sa ju att man kanske med det bryter mot det man skriver i reformagendan. Och du har ju bra koll på reformagendan.

Jag har närläst den. I reformagendan säger man att svensk bistånd är generöst och förutsägbart. Biståndsbudgeten för 2023-2026 uppgår till 56 miljarder kronor per år.

Så det väljer man att ändra helt enkelt ett halvår in i reformagens genomförande.

Precis. Man sänker till 53 miljarder från och med 2026.

Man säger att den ska uppgå till 53 miljarder 2026-2028. Och vad det innebär om man tittar på de makroekonomiska prognoser över ekonomisk utveckling i Sverige som man har som också ger en siffra för bruttonationalinkomsten. Det är att man rör sig då ganska snabbt mot 0,7.

Med de prognoser som finns nu så kommer biståndet vara 0,7 procent 2027. Och om det då ska vara 53 miljarder 2028 så med någon liten ekonomisk utveckling i Sverige så kommer man då understiga 0,7 redan 2028. Så det är väl en ganska kraftig förändring får man säga.

Men om vi går vidare från själva hela ramen så finns det även andra spännande saker att hitta här. En av dem som jag tänker på är hur mycket pengar går till det här utgiftsområdet det vill säga utgiftsområde 7, internationellt bistånd. Och redan här ser vi att det är en ganska rejäl minskning framöver.

Ja men det är det och det är på grund av att man har bestämt en total ram för den totala budgeten bistånd och det finns en massa kostnader som ligger utanför det som är den egentliga biståndsbudgeten som vi då ibland kallar för utgiftsområde 7 för att det heter så. Det som går till andra utgiftsområden kallar vi då för avräkningar. Och det är ju pengar via medlemsskiftet till EU som används för bistånd, EU-bistånd.

Det är kostnader för mottagande av asylsökande i Sverige och de två är de två stora kostnaderna. Sen finns det en massa småposter som med förlov sagt blir kanske lite plåttigt i budgeten. Det är många småsummor som man säger det här är också bistånd och det tas inom ett annat utgiftsområde och totalt sett är det där över 10 stycken utgiftsområden.

Så man kan fråga om det ska vara en ordning, det kan man diskutera kanske i en annan podd. Men någonting som är nytt här och som gör att man nog kan säga att ramen i år är inte 56 miljarder utan den är faktiskt 55,1 miljarder. Det är att man lägger in 900 miljoner, nästan en miljard som inte räknas som bistånd.

Det är kostnader för att ta emot ukrainska flyktingar i Sverige som har varit här längre än ett år.

Ja det är intressant och då kan man också fundera över att man har utlovat att max 8% av biståndet ska gå till avräkningar för just migrationskostnader som man kallar det flyktingmottagningen i Sverige. Vad hamnar vi på egentligen? Ja men då är man faktiskt ganska nära sitt tak på 8% lite beroende på hur man räknar.

Tar man bort de här 900 miljonerna och räknar att det inte är bistånd, då blir avräkningarna 6,4%. Men räknar man in de här och tar det som en andel av de 56 miljarderna, då ligger man på 7,9%. Fortfarande precis under taket i alla fall.

Man har sitt löfte, men man är nära. Och för den som tycker att vi verkar jättespännande med det här med avräkningar så finns det ett särskilt poddavsnitt där vi verkligen nördar ner oss i avräkningar och hur det ska förstås och historien och sådär. Och det finns också en EBA-

rapport eller en underlagsrapport från oss som man kan läsa istället för att lyssna.

Och vi kommer att komma tillbaka, för budgeten är ju upplagd så, att de detaljerade fördelningarna av pengar inom biståndsbudgeten, det här utgiftsområde 7 då, det är ju den sista delen. Så vi kommer att komma tillbaka dit senare i samtalet. Men ska vi säga någonting om storleken då totalt, vad som är kvar? För det tror jag inte vi har sagt.

Så det som är kvar för det vi kallar då för biståndsbudgeten, det som är utgiftsområde sju, det är ju 44,5 miljarder. Och det är ju då faktiskt 4 miljarder lägre än vad man tilldelade förra året eller för, 2024. Och sen i våras så förde man ju till lite pengar, så det är 6 miljarder lägre än vad som verkar vara utfallet i år.

Det är en rejäl minskning. Bra, men vi tar oss vidare till nästa avsnitt som är resultatredovisning.

Ja, men det passar väl bra.

Och då tänkte väl både du och jag att vi inte ska gå för mycket in på resultatredovisning. Därför att det finns en tidigare EBA-rapport om regeringens resultatredovisning till riksdagen. Det finns en underlagsrapport också om Sidas resultatrapportering.

Och det finns en podd generellt sett om resultatrapportering. Och med den bakgrunden så tänkte vi att då passar det väl jättebra att författarna till de här rapporterna kan delta i ett poddssamtal om just regeringens resultatredovisning i den här budgeten. Så det här är en utfästelse att en kommande podd kommer att behandla just det här avsnittet i budgetpropositionen.

Så är det. Vi går in på detaljerna och närgranskar resultatredovisningen till den som är superintresserad av det. Så att vi rör oss vidare helt enkelt till politikens inriktning.

De framåtblickande delarna där regeringen helt enkelt tittar på vad ska vi göra nu under nästa budgetår med de här 44,5 miljarder kronorna ungefär i biståndet.

Men innan vi går in i politiken och egentligen också hur pengarna fördelas i detalj. Vill jag påminna som vanligt om att EBA är en statlig kommitté. Jag och Janne är tjänstemän. Vi har absolut inga åsikter om politikens inriktning eller hur pengarna fördelas. Det är politik. Utan vårt perspektiv är alltid att läsa budgetproppen för att analysera vad det här kan betyda för det svenska biståndets genomförande framöver.

Så med det sagt, vad är det egentligen som finns i det här avsnittet politikens inriktning? Då kan man börja säga att vi hade den här podden förra året och då var det så att man hade politikens inriktning men man hade inget dokument som beskrev den allmänna inriktningen för biståndspolitik. Det vill säga reformagendan, den var inte publicerad ändå. Så det där var lite kärran före hästen.

Men nu är hästen på plats i reformagendan och då så kan man väl notera att det här upplägget följer de tematiska prioriteringarna i reformagendan. Och den viktiga frågan tycker jag, det är

ju vad ska man ha den här delen till? Vad vill man ha politikens inriktning till? Och då kan man ju se det som, ja men är det en upprepning, en kort version av reformagendan med politisk inriktning i stort? Eller vill den lyfta ut det som man prioriterar ska göras under 2025? Eller vill man fokusera kanske på det som man kan göra 2025? Det vill säga titta på de strategier som löper ut och visa hur man vill jobba med dem. Så det finns kanske, man kan ha olika förväntningar på det här.

Så vad ska vi säga först, vad säger du nu? Vad är din allmänna bild om vilka förväntningar man kan ha på politikens inriktning i årets budgetproposition?

Jag tycker ju att nu finns det ju, som du var inne på, nu finns det ju ett policydokument. Ett policydokument i reformagendan som också är avgränsat tidsligt. Man säger att man har ramar för perioden 2023 till 2026.

Så då tänker jag att med det sagt så borde det här dokumentet vara väldigt tydligt med just okej, vad ska vi göra nu? Vad ska vi göra under budgetåret 2025? Det är ju också det budgetförslaget handlar om. De här pengarna kommer vi fördela under 2025. Så det var min förväntning, kan jag säga.

Infriades det då?

Nej, det tycker jag inte. Utan jag tycker att det här är ju det som du presenterade, lite som en kort version av reformagendan. Som du säger, det är samma avsnitt som reformagendan och i stor del följer det ju innehållet också reformagendan.

Det är väldigt mycket upprepning av de mål och prioriteringar som finns i reformagendan. Sen finns det vissa saker som står ut där man tydligt har lagt till någonting som är mer detaljerat.

Precis, mer detaljerat eller tidsatt. Att man säger nu ska vi göra det här. Vi annonserar en satsning för året. Men vissa avsnitt ger egentligen ingen ny information överhuvudtaget.

Men om man tittar, det börjar ju med Ukraina och där är det ganska tydligt. Där är någonting som jag reagerade lite på. Där det står att man ska ge minst 5,6 miljarder årligen 2025-2028.

5,6, det låter och är ju 10% av 56. Så det känns som att man tänker att biståndet till Ukraina ska vara 10% av ramen. Men det blir ju mer än så om man sen också från 2026 sänker till 53 miljarder. Så det är väl en rejält uttalad satsning kan man säga som jag inte har sett tidigare.

Nej, jättespännande. Absolut, det är en sån sak som sticker ut.

Det finns ju en Ukrainastrategi för perioden 2023-2027. Den är ju på 6 miljarder totalt. Så det här är betydligt mycket mer per år. Så det blir intressant att se hur den ska se ut, den här satsningen. Vilken typ av verksamhet som får pengar och så vidare. Tittar man på 2023 så var väl det totala bilaterala stödet till Ukraina 2,6 miljarder.

Det finns en del multilateralt stöd också, men det är en rejäl satsning på Ukraina. Och sen i

övrigt konkret så skriver man ändå ut det här med exportkreditgarantier och kapitalhöjning till Europeiska Utvecklingsbanken. Det är väl det som är konkret i Ukraina.

Sen finns det ju fattigdomsbekämpning genom jobbskapande handel och utbildning heter det nästa tematiska område. Där pratar man om att man under 2025 ska sätta igång ett pilotprogram. Ett nytt finansieringsprojekt för samhällsnyttiga projekt som också främjar svenska intressen.

Det blir intressant att se hur det kommer att se ut. Ett instrument som innebär att biståndsmedel ska beslutas och utbetalas i kombination med exportkredit och exportkreditgarantin. Det blir intressant att se vilken typ av projekt man kan hitta där som kan vara både bistånd och näringsliv i ett.

Sen är det tydligt att man vill öka stödet till kommerskollegiums arbete med handelsrelaterat bistånd. Man ska öka Sidas garantiram och ha ett kapitaltillskott till Swedfund.

Precis, och de kommer vi att komma tillbaka till när vi kikar på budgetförslagen.

Precis. Sen har vi hälsa. Där är det inget konkret.

Nej, ingenting. Och inte heller, skulle jag säga i alla fall. Du kanske läser andra rum där.

Främja frihet och bekämpa förtryck. Det är nästan den tydligaste sån. Där skriver regeringen också att man ska fortsätta.

Den särskilda satsningen för att stärka förutsättningar för fria val fortsätter. Regeringen fortsätter att stödja insatser, för att minska korrupktion och så vidare. Så det är inget nytt.

Nej. Och sen så på utökat och effektiviserat klimatbestånd där är också skrivet inget konkret. Och detsamma gäller ju då på stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt.

Den har också i stort samma skrivningar som i reformagendan. Ja. Det första nya, om vi fortsätter framåt, hittar jag ju på stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken. För där aviserar man en ny strategi på området.

Det stämmer. Det är en strategi för migration och återvändande inom biståndet, eller kopplat till biståndet. Och vi får väl se om den kommer redan innan årets slut. Och det underlättar ju allt om man har en strategi om man sen ska resurssätta saker i regeringsbrevet. Och det finns ju som en bilaga till budgetpropositionen.

Det finns ju en lista på alla de strategier som gäller just nu som ju är styrande inom biståndet. Och där kan man ju se att det är väldigt många som löper ut i år. Jag tror att det är en tiotal stycken som tar slut nu 2024.

Så det kommer ju utrymme för regeringen att besluta nya strategier och sätta nya inriktningar för politiken framöver. Det finns ju två avsnitt till här, eller två avdelningar till som är

humanitära biståndet och kanaler och aktörer. Och där tycker jag också att det är inte så mycket av konklusion annat än att man under kanaler och aktörer lite grann återupprepar det man har sagt nu om att stödet till civilsamhället vill man i ökad grad kanalisera direkt till lokala civilsamhällsorganisationer i partnerländerna.

Och det som vi inledde med att säga att man är lite hemlig med vad man vill göra med pengarna. Dels handlar det om skrivningarna, men något som framför allt saknas. Vi sa för två år sedan att regeringen vid tillträde och efter ett regeringsskifte så har man kort om tid på sig så då fanns inte det med en förteckning, en tabell om hur man vill resurssätta de olika områdena. Och förra året hade man inte heller det och då tänkte vi att reformagendan är inte på plats så att vi kan ta det. Men inte heller i år så finns det en tabell som heter indikativ fördelning med.

Och för den som inte är nördig nog för att veta vad indikativ fördelning är så är det helt enkelt en tabell som säger hur mycket pengar gick till de olika områdena förra året som humanitära insatser och regionala bilaterala strategier för olika geografier eller hur mycket gick till mänskliga rättigheter och så vidare. Och hur mycket tänker vi att vi ska lägga nästa år.

Men den finns inte alls med. Och jag vet inte om det betyder att man inte har hunnit eller om man inte är överens. Eller så kanske det är så att man vill få på plats strategierna innan man resurssätter den här. Men det gör det i varje fall svårt att förstå. Det blir en bristande transparens i vad man nästa år vill göra med pengarna.

Så är det. Det blir lite som ni hör också i det här samtalet. Vi spekulerar lite och det är vissa saker som vi lyfter fram i vår läsning. Men de är inte heller så supertydliga. Så det är inte så mycket att gå på. Däremot, i de nästa kommande två avsnitten så är det väldigt konkret.

Det är dels den årliga revisionens iakttagelser och sedan efter det budgetförslaget. Om vi bara pausar på den årliga revisionens iakttagelser. Jag med bakgrund från Riksrevisionen noterar ju ändå att Riksrevisionen lämnar ett uttalande med reservation på Sidas årsredovisning. Och det är ju normalt sett inget man vill ha som myndighet.

Ska vi gå in på vad riksdagen fattar beslut om i fördelningen av pengar utgiftsområde 7. Det är sex olika anslag och sedan är det regeringen som inom de här anslagen fördelar pengarna på så kallade anslagsposter. Det var det vi ville se i den indikativa fördelningen där som vi inte får se.

Och de sex anslagen, det är ju ett jättestort anslag som heter 1-1 och är biståndsverksamhet. Och sen så är det fem anslag till olika organisationer. Och det är ju Sida, Folke Bernadotteakademien, Nordiska Afrikainstitutet, Riksrevisionen och så är det en organisation som håller på med utvärdering av bistånd som heter EBA.

Så är det. Och om vi börjar med helt enkelt då det första stora anslaget, biståndsverksamhet. Och som vi redan har hintat så kommer vi se en minskning av biståndet framöver.

Och just det här anslaget var ju tidigare anvisat 46 miljarder för de kommande åren. Eller 46,6 till och med. Och med det nya förslaget som läggs här så minskas det där först 2025 till 42 miljarder 420 miljoner och sen ner till 41 miljarder 286 miljoner.

Så det är en ganska betydande minskning av det anslaget som är just biståndsverksamheten.

Ja det är det. Och man kan ju säga att före 2025 så är det då de ökade avräkningarna helt enkelt som bidrar till den här minskningen kan man säga. Det är det här anslaget som tar smällen. Och sen så minskningen med en miljard 2026 och 2027 det kopplar ju direkt till minskningen av ramen med 3 miljarder. Och sen så säger man ju inte så mycket mer om pengarna.

Man går in på bemyndiganden det vill säga vilka framtida betalningsåtaganden man får iklä sig kommande åren. Och man ökar också Sidas. Eller man ökar statens möjligheter vill man göra. Ingå garantier för biståndsverksamhet och det är ju då för att Sida ska kunna ingå sådana garantier. Och öka det från 26 miljarder till 30 miljarder. Ja men det är en real höjning.

Det fanns ju gott om luft redan i den där garantiraben så det var kanske inte ett akut behov. Den stora delen på anslag 1.1 det handlar om Swedfund. Man vill då ge ett kapitaltillskott till Swedfund. Och på 1,2 miljarder. Och 500 miljoner av dem, en halv miljard som mesta kan vikas till investeringar i Ukraina.

Och sen så vill man också ge tillskott utöver det på 600 miljoner för vikta för klimatinvesteringar. Och som du är inne på det är det också en väldigt lång motivering vilket är ganska ovanligt i de här delarna med de olika anslagstexterna. Men här aviserar man faktiskt en del saker.

Dels de här kapitaltillskotten i sig. Och sen så ser man ju också att regeringen avser förtydliga styrningen av Swedfund. Och det är väl antagligen en ny ägarinstitution för bolaget för att beskriva vad bolagets uppdrag är lite mer i detalj.

Och en av de sakerna som regeringen skriver här är att man i ägaravisningen kommer förändra just styrningen om vilka länder Swedfund får investera i. Och det handlar väl framförallt om det att kunna göra klimatinvesteringar också i medelinkomstländer.

Ska vi gå vidare till det andra anslaget som handlar om Sidas förvaltningsanslag. Det är ju ungefär lika stort som förra året men det som jag tycker är intressant att nämna för det är mycket kortare. Alla de här har ju vanligtvis ett par korta stycken med motivering. Och det man lyfter här är att man har en minskning i anslaget som hänvisas till att man har lägre kostnader för fältnärvaro.

Och det kan man ju tolka som att då befinner sig Sida framöver i mindre svåra miljöer som man har kontor i. För de är då inte lika dyra. Eller så befinner man sig i färre länder. Så det är så man ska läsa. Det är en konsekvens av en politisk inriktningsförändring.

Och sen så har man ett ökat anslag för administrationskostnader av civilsamhällesbeståndet. Och det ligger också i linje med det som pågår just nu som är en annan diskussion om det förändrade civilsamhällesbeståndet.

Precis, men det är väl de två sakerna som syns där. I övrigt ligger ju förvaltningsanslaget kvar fast helt enkelt. Så det är inga stora förändringar där. Det är ju ganska små de här förändringarna du nämner om man ser på summorna.

Ja, de är marginella men det är ändå de som också motiveras i beslutet. Och sen kan man väl säga att vad gäller de övriga anslagen, man kan väl nästan vara snabb och effektiv och säga att vad gäller Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademin, Riksrevisionen och EBA, så är det anslag som egentligen inte motiveras så mycket utan man säger att det är ett okej jobb ni gör på ungefär samma pengar som förra året kan man väl säga. Utom EBA som faktiskt får en liten ökning.

Så är det. De sista anslagen innehåller inte så mycket spännande. De är också ganska små. Så där avslutas den delen. Och sen är ju genomgången av budgetpropositionen slut. Det som finns kvar, det har vi nämnt, det är den bilagan om strategier och ganska många som löper ut i år.

Ja, jag räknade till tolv stycken som löper ut. Det var tio landsstrategier och två automatiska och sen sommaren har vi sett att de har en ny om migration och så vidare. Så det blir ju spännande att följa under slutet på det här året och början på nästa år. Hur de nya strategierna kommer att se ut. För det är där man kan någonstans sätta nya avtryck i styrningen.

Ja, med det ska vi väl runda av. Och vi kan väl säga att det har ju varit ett antal spännande punkter. Även om vi avslutar med minst spännande är det ju ändå så att den här budgeten innehöll en hel del spännande saker med en minskad biståndsram framöver, med myndiga pengar till biståndsverksamheten med ett förslag om att avsluta politiken för global utveckling.

Ja, och sen så vill vi gärna göra reklam för ett kommande poddavsnitt om just resultatrapporteringsdelen här i budgetproposition.

Ja, men med det, tack så mycket för det i dagens samtal. Janne Pettersson, kanslichef på EBA. Och budgetproppen finns såklart att läsa på regerings hemsida. Leta efter utgiftsområde 7 internationellt bistånd.

Jag heter Númi Östlund och tack för att ni har lyssnat på EBA-podden.

